

באיכותו קרין לא פחות מברכה... אנו מודים לך על כל מה שאתה עושה... (המשנה)

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו

מיסודה של עמותת "משול ערימת" חובב שאגת אריה 25/17 קרית ספר 71919 מודיעין עלית ארץ ישראל

גליון מספר 367

הוצגה ע"י בנם הנח"ל הר"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

לע"פ הר"ר צבי בתר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ה"ל

בס"ד, יב חשוון התשע"א. מסכת עבודה זרה דף סז – דף עג

דף סז ע"א

(א) גמ', אמר רב יהודה אמר שמואל הכי הלכתא. כתב הר"ן (לב). מדפי (הרי"ף), דנקט ד"ה הכי הלכתא" אף דליכא מאן דפליג עלה במתניתין, משום דמילתא דרבותא היא. [אמנם לקמן (עמוד ב') איתא דדעת ר' מאיר דנותן טעם לפגם נמי אסור. (ח.ו.ו)].

(ב) גמ', נעשה כמי שהשביח. ביארו התוס' בד"ה נעשה, דנקיט לשון "נעשה", ולא שהשביח ממש ולבסוף פגם, משום דאין השבח בא אלא אחר שירתיה ויצטנן. והר"ן (לב). מדפי הרי"ף) ביאר, דאף דבא להרתיען ואיכא למימר דלאו משביח חשיב לה אלא פוגם, אפילו הכי נעשה כמי שהשביח ונאסר ולבסוף נפגם חשבינן ליה.

(ג) גמ', נעשה כמי שהשביח ולבסוף פגם ואסור. כתב הפרי מגדים (שפתי דעת סימן קד סק"ז), דהאי איסור, וודאי אינו איסור תורה, אלא מדרבנן, דכיוון דחל איסור, אין להתירו. נויש לבאר דמה דאינו אסור מדאורייתא, הוא משום דגוף האיסור בטל ברוב, ואינו אוסר אלא משום טעמו, והשתא דליכא טעם לשבח, מהיכי תיתי לאוסרו. (ח.ו.ו)].

(ד) תוס' ד"ה נעשה, בסוה"ד, עד לאחר שירתיה ויצטנן. ביאר המהר"ם, דעיקר השבח הוא לאחר שהרתיעו הגריסין וציננום, ולאחר שציננום נתנו לתוכן את החומץ. אבל אם נתנו לתוכן את החומץ בעודם מרותחין, וודאי דאף לאחר שיצטננו טעם פגום הוא.

(ה) גמ', ואינה נאכלת אלא מפני זה. כתב רש"י בד"ה כל שאינה חסירה, דאינה נאכלת לאו דווקא, אלא דכיוון דנפגמה פורתא, קרי לה אינה נאכלת. ובפירוש הרשב"ד ביאר, דאינה נאכלת דוקא, כפשוטו. וכתב בחידושי הרמב"ן, דהעיקר כרש"י, דהא אמרינן לקמן (עמוד ב), דאף קדירא בת יומא חשיב נותן טעם לפגם, ואף דהתם ודאי נאכלת. ועיין לקמן אות כב.

(ו) גמ', אמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן כל שטעמו וממשו אסור וכו'. פירש רש"י בחולין (צח:) ד"ה לטעם בעיקר, דר' יוחנן סבר דבחולין טעם כעיקר אינו אסור מן התורה. וכתב הלחם משנה (פט"ו ממאכלות אסורות ה"ב), דלשיטתו צריך לומר דטעמו וממשו אסור, היינו באופן שנתערב ממשות האיסור בהיתר, אבל בטעמא בעלמא, אפילו בדאיכא כזית בכדי אכילת פרס, אינו אסור מדאורייתא.

(ז) גמ', שם. הקשה בחידושי הריטב"א, דאחר דתני ממשו, אמאי הוצרך למימר נמי טעמו [דלכאורה בכל ממשו איכא נמי טעמו]. וביאר, דאתי לאשמועינן דהאי דינא משכחת לה רק בגוונא דמין בשאינו מינו דדינו

בנותן טעם, אבל מין במינו דאינו נותן טעם, מדאורייתא בטל בחד בתרי. (ח) רש"י ד"ה כל שטעמו, בתוה"ד, הווי להו כשתי אכילות. כתב הפרי מגדים (פתוחה להלכות פסח, החלק השני פרק א), דמדכתב רש"י "דהווי כשתי אכילות", ולא כתב דשתי, משמע דאמנם אינו לוקה, אבל מדאורייתא אסור אפילו שהו מתחילת אכילה לסופה כדי שיעור אכילת פרס.

(ט) רש"י ד"ה כל שטעמו, בסוה"ד, והוא ארבע ביצים. כתב הר"ן (לב): מדפי הרי"ף), דהוא שיטת רש"י, אבל שיטת הרמב"ם (פ"ב משביתת עשור ה"ד), דהשיעור הוא שלש ביצים.

(י) תוס' ד"ה אמר ר' יוחנן, בתוה"ד, ועוד דהאוכל בשר בחלב אוכל ממשו של איסור וכו'. ביאר הרש"ש, דדוקא קלב שנימוח ואינו כתבנית ברייתו, לא חשיב ממשו של איסור אלא טעם, אבל קלב שהוא בעין, שפיר חשיב ממשו של איסור.

(יא) בא"ד (בנמשך לעמוד ב), ועוד א"ר אליהו דשפיר מתוקמי הכא במין בשאינו מינו והכי פירושו טעמו ולא ממשו כגון שאין כזית כדי אכילת פרס וכו'. כתב בבאיור הגר"א (או"ח סימן תנג ס"ב) דהוא כשיטת רבינו חיים שהביא הרא"ש בחולין (פרק גיד הנשה סימן לא), דכל שיש בו כזית בכדי אכילת פרס, חשיב ככולו איסור, והאוכל כזית ממנו לוקה. אמנם הנחלת דוד (פסחים מג: בסוף שיטת טעם כעיקר) כתב, דאין כוונת ר' אליהו כדברי ר' חיים שהביא הרא"ש, ולדברי ר' אליהו, לא אמרינן דנעשה כולו איסור. [ושמא יש לומר, דכוונת ה"ר אליהו דכיוון דהווי רק טעמא, לא חשיב כזית בכדי אכילת פרס, וכדביארנו באות ו].

(יב) בא"ד, וקשה לר"ת וכו'. בחידושי הרשב"א (חולין צח:), כתב, דכיון דטעם כעיקר במה מצינו ילפינן לה או מגיעולי נכרים או מבשר וחלב, אין לוקין עליו. וכן אי נימא דקל וחומר מנוזר ילפינן לה, אין לוקין כדרך כל דבר דילפינן מן הדין.

דף סז ע"ב

(יג) גמ', טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין. עיין בתוס' לעיל (עמוד א) ד"ה אמר ר' יוחנן מה שביארו בדברי ר' יוחנן. ויש לבאר באופן נוסף, דכל דאיכא טעם בלבד, ליכא "כזית בכדי אכילת פרס", דהא עצם האיסור כבר בטל ברוב, ומשום הכי אין לוקין].

(יד) רש"י ד"ה טעמו ולא ממשו, כגון חלב שנפל לקדירה. התוס' בד"ה אמר ר' יוחנן (בעמוד א) פירשו דכוונתו לבשר בחלב. וכתב בחידושי

(כ) גמ', ור' שמעון מאי טעמא וכו'. ביאר בתוס' הר"י מפאריש, הא אף ר' שמעון מודה דאיכא פגם פורתא, [ועיין תוס' ד"ה ואידך] ומנליה לחלק בין פגם מועט לפגם מרובה, ועלה אמרינן דגמיר מנבילה. ועיין לעיל אות טז.

(כא) גמ', כל הראויה לגר קרויה נבילה וכו'. העיר האור החיים (דברים יד, כא), מנלן לדרוש דרק הראויה לגר קרויה נבילה, דלמא איסור נבילה איירי בכל נבילה, ואמרה התורה ליתן לגר את הראויה לאכילה. וביאר, דמדשני קרא בלישניה למיסמך גר לנבילה דריש הכי, דהא הוי ליה למיכתב "תתננה לגר", כדרך שכתב או מכור לנכרי.

(כב) גמ', שם. הקשה הרמב"ן (לעיל עמוד א), היאך ילפינן נותן טעם לפגם מנבילה, הא נבילה אינה נאסרת משום נבילה דווקא אם נפגמה באופן דאינה ראויה לגר. ותירץ, דשאני הכא דרק משום טעם אתינן לאוסרה, וכל היכא דנותן טעם לפגם, אינו חשוב טעם, כי היכי דנבילה פגומה לא חשיבא נבילה. והר"ן (לב: מדפי הר"ף) כתב, דילפינן מנבילה דהיכא דאינו נהנה מן האיסור, לא אסרתה תורה. ואיכא למימר דהוא הדין היכא דאיסור נתערב בהיתר, אם נותן טעם לפגם, הרי אינו נהנה מן האיסור, דאדרבה מצטער עליו, ולא אסרתה תורה. והוסיף, דאם האיסור הגדיל מידתו עד שהוא משביח בגודל מידתו טפי מקלקול טעמו, אף דהוי טעם לפגם אסור. אמנם כתב, דהרשב"א (תורת הבית הארוך בית ד שער א) כתב, דאף בכהאי גוונא שרי, דהא ממשו בטל ברוב, ואי משום טעמו, הא נותן טעם לפגם הוא.

דף סח ע"א

(א) גמ', ור' מאיר הוא למעוטי סרוחה מעיקרא. כתב החוות דעת (שפתי דעת סימן קג סק"א), דבאוכלה בעודה מוסרחת וודאי דלא בעי קרא, דכיוון דכתיב ביה "אכילה" כל שאינה כדרך אכילה אינה אסורה, אלא בעי קרא להיכא דתיקנה, דעתה ראויה לאכילה, דאפילו הכי כיוון דפרח מינה מעיקרא שם האיסור, תו אינה נאסרת.

(ב) גמ', ור' שמעון סרוחה מעיקרא לא בעי קרא. התוס' בבבורות (כג: ד"ה ואידך, כתבו, דר' יוחנן דסבר כר' שמעון דנותן טעם לפגם מותר נכמבואר לעיל סז.). על כרחך דסבר נמי דסרוחה מעיקרא לא בעי קרא, והאי קרא להיתר טעם פגום אתא, והקשו מהא דמבואר (שם) להדיא דלר' יוחנן אתי קרא לסרוחה מעיקרא. ותירצו, דוודאי דלענין אכילה לא בעי קרא, דהא עפרא בעלמא הוא, אבל לענין טומאה, אי לאו קרא הוי אמינא דיש בה משום טומאת נבילה. והקשה בשו"ת נודע ביהודה (חלק קמא יור"ד סימן כו), דכיון דמבעי ליה לטהר סרוחה מעיקרא, היכי ילפינן מינה להיתר נותן טעם לפגם.

(ג) גמ', אמר עולא מחלוקת בהשביח ולבסוף פגם אבל פגם מעיקרא דברי הכל מותר. כתבו התוס' ד"ה אמר עולא, דלעולא לאו בקראי פליגי אלא בסברא. ובחידושי הר"ן כתב, דוודאי דתרווייהו סברי דלא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא, וליכא למילף מינה איסור בנותן טעם לפגם. ותרווייהו סברי דנבילה שאינה ראויה לגר דהתירה תורה, לאו בסרוחה מעיקרא איירא. ובהא פליגי, דר' שמעון סבר דכי היכי דנבילה אף

החתם סופר, דבאיסור בשר וחלב אף רש"י מודה דחשיב טעמו וממשו, וכוונתו לחלב טמאה שנתערב בתבשיל היתר.

(טו) בא"ד, או חלב שנפל נימוח. הקשה החוות דעת (סימן קב סק"ד), מהא דאיתא בפסחים (מד.) לענין כותח הבבלי, דאילו היה בו כזית חמץ בכדי אכילת פרס, האוכלו בפסח חייב כרת, ואף דהתם נמי החמץ שבו נימוח, ולא אמרינן דטעמו ולא ממשו הוא ואינו אסור מדאורייתא. ותירץ, דדוקא היכא דנבלע בדבר גוש סבירא ליה לרש"י דחשיב טעמו ולא ממשו, אבל היכא דנבלל בלח ככותח, שפיר חשיב טעמו וממשו ואסור מדאורייתא.

(טז) גמ', מאי טעמא דר' מאיר גמר מגיעולי עובדי כוכבים וכו', ור' שמעון מאי טעמא וכו'. הקשה בחידושי הגרע"א, אי הסברה הפשוטה היא לחייב בטעם לפגם, אמאי הוצרך ר' מאיר לילפותא מגיעולי נכרים, הא סגי בהא דלא יליף מנבילה להיתר. ואי הסברה הפשוטה היא להיתר, ולהכי יליף מגיעולי נכרים לאסור, אמאי הוצרך ר' שמעון למילף היתר מנבילה. וכתב, דאי נימא דר' מאיר אסר אפילו היכא דאיכא רוב היתר, ור' שמעון שרי אפילו היכא דליכא רוב היתר, ניחא. דאיכא למימר דמסברא אמרינן דאיכא ביה ביטול ברוב, ולהכי מבעיא לן מאי טעמא דר' מאיר אוסר אפילו בדאיכא רוב. ומאידך מבעיא לן מאי טעמא דר' שמעון דהתיר אפילו בלא רוב. נאמנם יש לבאר, דאף דרבי שמעון סבר דליכא ראייה מגיעולי נכרים, דהתם לאו טעם לפגם הוא, אכתי מבעי ליה ילפותא להיתר טעם לפגם היכא דהוא גופו של איסור ולא רק טעם בעלמא, כגון נבילה שהסריחה. ועיין לקמן אות כ.

(יז) גמ', לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא. כתב בחידושי הרמב"ן (לעיל עמוד א), דאסרה תורה כל קדירות העכו"ם משום חשש קדירת בת יומא. אבל דביעבד אם עבר ובישול, התבשיל מותר משום דסתם קדירות לאו בת יומא היא. אי נמי, דווקא היכא דידוע דבת יומא היא אסרה תורה. אבל היכא דאינו ידוע שרי, דליכא מידי דהתורה אסרה לכתחילה היכא דביעבד שרי.

(יח) גמ', שם. כתב רש"י בד"ה בת יומא, דבישול בה העובד כוכבים היום דלא נפגם. ובחידושי הריטב"א הקשה בשם הר"ם מטליטולה, דאי בעינן שבישול בה היום, אמאי אסרה תורה כלי מדין, הא וודאי עבר עליהם לילה שלא בישלו בהן. ועוד, דכיון דלאו בת יומא שרי מדאורייתא אפילו לכתחילה, אמאי לא אמרה תורה להשהותם ויתרו בלא הגעלה. ומשום הכי ביאר, דבת יומא היינו דבישלו בה רק פעם אחת, אבל אם בישל בה כמה פעמים גיעול הטעמים פוגמים זה את זה ושרי. [וצריך עיון מלקמן (עג). דמבואר להדיא, דאפילו כלי דבישול בו חטאת ולאחר מיכן שלמים, בעי הגעלה (ח.ו.ו.)]. אמנם כתב הריטב"א, דדין חדש הוא ולא נאמר מעולם, וקבלת הגאונים קבלה היא, ומה שהקשה מכלי מדיין, איכא למימר דהנשים והטף דהחיו להם בישלו בהם בו ביום, ואף דיש תקנה על ידי שישוהו למחר, מכל מקום אמרה תורה תקנה [בהגעלה] למי שרוצה לבשל בהם היום.

(יט) גמ', שם. מדברי רש"י לקמן (עו.) ד"ה בת יומא מבואר, דסגי לינת לילה כדי לפגום הטעם. והתוס' (שם) ד"ה בת יומא האריכו להוכיח כדבריו. עוד כתבו, דלא סגי סוף הלילה, אלא בעינן לינת כל הלילה.

דקתני נפל של חולין תחילה, איכא לדחויי כר' זירא. וביאר, דכיוון דבהשביח ולבסוף פגם לא פליגי, על כרחך דמאי דפליגי היינו בפגם מעיקרא.

(י) **גמ'**, ולר' שמעון ליצטרף היתר ואיסור בהדי הדדי וליתסר. הקשה בחידושי הר"ן, הא מסקינן בפסחים (מג): דבכל התורה אין היתר מצטרף לאיסור, אלא בנוזר ובהקטרת שאור. ותירץ, דלאו משום היתר מצטרף לאיסור קשיא לן, אלא דכיון דהאיסור לבדו שפיר נותן טעם אף בשעה אחת, ורק כיון דלא נשלם חימוצו טעם פגום הוא, כל דיש עוד שאור עמו דהשתא אין טעמו פגום, שפיר יש לאסור משום הנתנית טעם דהשאור האסור.

(יא) **תוס' ד"ה לר' שמעון, בתוה"ד**, אבל כשיש בכל אחד כדי להחמיץ אין שייך זה וזה גורם. הקשה התורת חיים, הא בשעה אחת אין בכח כל אחת ואחת כדי להחמיץ, ואכתי תליא ב"זה וזה גורם".

(יב) **גמ'**, ההוא עכברא דנפל לחביתא דשיכרא. כתב הריטב"א, דאיירי בגוונא דסילקו לעכבר, וליכא אלא לטעם דנתן בשיכר, ולא היה בו כדי לבטל הטעם. אבל אי לא סילקו העכבר, כיוון דהאיסור ניכר אין לו ביטול. נוש להעיר, דהא אף בגוונא דהעכבר בעין, הא סוגיין איירא לענין השיכר שקיבל טעם מהעכבר, ומה לי בהא דהעכבר גופיה ניכר, אכתי טעמו הנבלע בשיכר אינו ניכר, ושפיר יהני לו ביטול. (ח.ו.ו.)

(יג) **תוס' ד"ה ההוא עכברא**, תימה דהא צונן בצונן הוא וכו'. והרא"ש (בסימן יא) הוסיף, דהא כבר העיד עליהם המן הרשע במגילה (יג): דאם נופל זבוב לתוך כוסו של אחד מהם, מוציא את הזבוב ושותה את היין. וכתב בחידושי החתם סופר, דמבואר מדברי הרא"ש, דאף בעלי חיים נותנים טעם, ולא דווקא במיתתן. ועיין בחידושי הר"י מלוניל שכתב, דאיירי בגוונא דהעכבר מת. ועיין עוד בפתחי תשובה (סימן קד סק"ג) שהאר"ך.

(יד) **בא"ד**, ששהה שם יום או יומים. אמנם הרא"ש (סימן יא) האריך להוכיח, דהשיעור הוא במעת לעת. ובשולחן ערוך (סימן קה ס"א) כתב, דבציר ובחומץ סגי בשיעור כדי שירתח.

(טו) **גמ'**, והלא עולה על שולחן מלכים. הקשה המחצית השקל (סימן קד סק"א), אמאי לא הקשה הכי אהא דאמרינן דנותן טעם לפגם הוא. וביאר, דשפיר איכא למימר דבפני עצמו עולה על שולחן מלכים, אבל כשנופל לשיכרא הוי נותן טעם לפגם. ודוקא אהא דקאמר דמאיס קשיא ליה דעולה על שולחן מלכים. ועיין באות הבאה.

(טז) **גמ'**, לא קשיא הא בדברא הא בדמתא. וכן פסק בשולחן ערוך (סימן קד ס"א), דעכברא דדברא נותן טעם לשבח, ועכברא דמתא ספק אם נותן טעם לשבח או נותן טעם לפגם. וכתב הש"ך (סק"א), דבסוגיין מוכח דאף בעכבר העולה על שולחן מלכים מבעיא לן, דדלמא בנפל לשיכר הוא נותן טעם לפגם. וכן נראה מהרי"ף (לב: מדפי הרי"ף) ומהרא"ש (סימן יא) שלא חילקו בדבר.

(יז) **גמ'**, ועכברא בשיכרא לא ידענא מאי טעמא דרב. כתב בחידושי הריטב"א, דלא איתברר בדעת רבא, אי סבירא ליה דאף עכבר דבתים לא מאיס ולא חידוש הוא. או דאף רבא מודה דמאיס, ומכל מקום לא

דהיתה ראויה, מכל מקום מאחר דנפסלה מאכילת גר שריא רחמנא, הוא הדין תערובת של איסור בהיתר, אף דמעיקרא היתה לשבח, מאחר דנפגמה שריא, ואף דלא דמי לפגם דנבילה, מכל מקום כיון דכל האיסור הוא משום טעם, כל דנפגם ואינו נהנה מן האיסור שרי. ור' מאיר סבר, דדוקא היכא דנפגם מעיקרו יש לדמותו לנבילה, דכיון דאינו נהנה מן האיסור שרי, אבל היכא דכבר השביחה ונאסרה, נעשה כל התבשיל כנבילה, וכדאמרינן בחולין (קח). "חתיכה נעשית נבילה", ושוב אינה מותרת עד שתפסל מאכילת אדם.

(ד) **תוס' ד"ה אמר עולא**, והשתא צריך לומר לעולא דלא פליגי ר' מאיר ור' שמעון בקראי. ביאר המהרש"א, דאי מקראי ילפי, ודאי דר' מאיר אסר אפילו בפגם מעיקרא, דהא קרא דגבי נבילה לא שרא אלא בסרוחה מעיקרא דלא חל עליו שם איסור מעולם, אבל היכא דכבר חל איסור, אף דנפגם לית ליה היתר.

(ה) **בא"ד**, שם. הקשה בשו"ת נודע ביהודה (חלק קמא יור"ד סימן כו), דאי סבר עולא דאף בלא קראי שרי ר' שמעון נותן טעם לפגם, מה הקשו התוס' בבכורות (כג): ד"ה ואידך, אהא דאמר ר' יוחנן דבעינן קרא לסרוח מעיקרא, הא בעינן להתיר נותן טעם לפגם, הא שפיר איכא למימר דמסברא הכי אית ליה. ותירץ, דמהא גופא דקאמר ר' יוחנן דבעי קרא לסרוחה מעיקרא, מוכח דמסברא אין להתיר, דאי נותן טעם לפגם שרי, כל שכן דסרוח מעיקרא שרי. ואהא תירצו, דלענין איסורא אף בלאו קרא שרי, דהא עפרא בעלמא הוא, ורק לענין טומאה בעינן קרא.

(ו) **תוס' ד"ה אבל השביח, בסוה"ד**, מכל מקום בעודה נבילה נפגמת. ביאר המהרש"א, דבנותן טעם לפגם, דגוף האיסור מעולם לא נפגם איכא סברא טפי לאוסרו, ולא דמי לנבילה דגוף האיסור נפגם כבר בעודו בעין.

(ז) **גמ'**, הואיל וראויה לחמץ בה כמה עיסות אחרות. ביאר בחידושי הרשב"א, דר' שמעון סבר, דעיסה חשובה טפי מהמחמצת, ומשום הכי סבירא ליה דהוי נותן טעם לפגם. והוסיף, דהני מילי לעינן עיסה ומחמצת, אבל לענין חומץ של גויים שנפל לתוך יין, לא אמרינן דהוי נותן טעם לפגם משום דהחומץ פגם ליין, דהא חומץ ויין שני מינים ניהו, ואיכא דניחא להו בחלא ואיכא דניחא להו בחמרא, ושפיר חשיב נותן טעם לשבח אפילו לר' שמעון.

(ח) **רש"י ד"ה וראויה לחמץ**, של תרומה הלכך וכו'. כתב הרש"ש, דלא גרסינן לה. ובחידושי החתם סופר כתב, דהוקשה לרש"י, דבשלמא שאור של כלאי הכרם שפיר חשיב שבח, משום דראוי לחמץ בו עיסות אחרות בלא שום תיקון. אבל בשל תרומה, הא לא שרי לאכול העיסה בלא להרים שיעור התרומה, וכמבואר בתרומות (פ"ה), ולית ליה שום הנאה מן האיסור. ולהכי כתב, דיכול לחמץ שאר עיסות של תרומה דראויות בלא שום תיקון.

דף סח ע"ב

(ט) **תוס' ד"ה תא שמע**, מהך דנפל של תרומה תחילה וכו'. הקשה המהרש"א, הא מהא איכא לאוכוחי, דבהשביח ולבסוף פגם כולי עלמא מודו דאסור, אבל אכתי ליכא לאוכוחי דפליגי בפגם מעיקרא, דמאי

קשיא, דהא יש איסורים בנותן טעם שמשערין אותן במאה או במאתיים. ומשום הכי ביאר, דאיירי דווקא בכל איסורים שבתורה שהם מין בשאינו מינו כסוגיין. אבל לענין מין במינו שפיר שייכי שיעורים אחרים.

ז) מתני', עובד כוכבים שהיה מעביר עם ישראל כדי יין ממקום למקום. כתב בחידושי הרמב"ן, דמתניתין איירא אף בחביות פתוחות, וכדקתני סיפא "שעל הדולבקי מותר", והתם בפתוח איירי, כדקתני התם דאם אמר לו הוי מוזג ושותה אסור אפילו בלא שהה כדי שיסתום ויגוב. ומאי דקאמר רשב"ג כדי שיפתח וכו', לאו למימרא דבסתום איירי, אלא למימר דבהודיעו שהוא מפליג, אסור אפילו בסתומות. והיכא דהיין בחזקת משתמר דשריא מתניתין, אף בפתוחות שרי. אמנם כתב, דטפי נראה דאיירי בסתום בפקק של עץ אף שבקל יכול להסירו ולהחזירו. וביאר **הרא"ש** (סימן יב), דאי בפתוחות, הא חיישינן שמא יפשוט ידו ויגע, וכדאמרין **לעיל** (ס). גבי עובד כוכבים דדרי כובא מליאה דאסורה אף דאזיל ישראל בתריה. והא דקתני חביות סתמא, משום דלאו אורח ארעא להעביר חביות פתוחות. והר"ן (לג. מדפי הרי"ף) כתב, דאי איירי בפתוחות, צריך לומר דאיירי בחסירות הרבה, דאי במלאות, הא אמרינן **לעיל** (ס), דהיכא דהגוי נושא כובא מליאה חיישינן שמא נגע ואף בגוונא דישאל רואה מעשיו. והרמב"ן כתב בשם **הראב"ד**, דדוקא בספינה או בחנות איירי בפתוחות, לפי שאין לו רשות ליגע בהן כלל, אבל במעביר בדרך איירי דווקא בסתומות, דאי בפתוחות הא יכול להושיט ידו וליגע, ואף בחסירה, הא יכול להניחה וליגע בה ויאמר דלנוח מעט הורידה. ועיין **בתוס'** ד"ה **מאי שנא**, דמבואר בדבריהם, דמתניתין איירא דווקא בסתומות. ועיין באות הבאה.

ח) מתני', אם היה בחזקת משתמר מותר. עיין באות הקודמת בדברי **הרמב"ן** והר"ן, והקשה **התוס'** יו"ט (בפרקין מ"ז), דבלאו הכי על כרחך איירי בסתומות, דאי בפתוחות תיפוק ליה משום נדנוד הכלי, וכדפסק **הרמב"ם** (פי"ב ממאכלות אסורות ה"ג).

ט) מתני', אם הודיעו שהוא מפליג. כתב **הרשב"א** בשם **הראב"ד**, דהני מיילי אם הודיעו להיכן מפליג, אבל אם לא הודיעו, לעולם ירא שמא למקום קרוב אזיל ויראנו. ואף דלענין טהרות שרי להלן אפילו אם אמר ואני בא אחריכם, שאני התם דבפתוחות איירי דבקל יכולים ליגע, אבל הכא בסתומות איירי, ולא חיישינן. (ועיין **לעיל** אות ז).

י) גמ', היכי דמי בחזקת משתמר וכו'. ברש"י (במתניתין) ד"ה **אם היה** מבואר, דמשתמר היינו אם לא הודיעו שהוא מפליג. אמנם **התוס'** בד"ה **היכי דמי** כתבו, דמלישנא ד"חזקת המשתמר" לא משמע דאיירי רק בלא הודיען שמפליג, ולהכי הקשו היכי דמי בחזקת המשתמר. ועלה אמרו דבעינן דרך עקלתון כההיא דטהרות. וכתב **התורת חיים**, דאף מדברי **הרי"ף** (לג. מדפי הרי"ף), דלא אוקי בדרך עקלתון, מבואר **ברש"י** דחזקת משתמר תליא רק אם הודיע להם מהפלגתו או לאו. ולדבריו יש לבאר דשאלת הגמ' "היכי דמי", היינו עד כמה יפליג ויחשב בחזקת המשתמר. ועלה אמרינן דהשיעור הוא עד מיל כדאמרין גבי טהרות. וגרסינן "אפילו הפליג כדי מיל", וכדהגיה **הב"ח** באות ד.

יא) גמ', היכי דמי בחזקת המשתמר. עיין מה שביארו **התוס'** ד"ה **היכי**

אמרינן דכיוון דחידוש הוא אף טעמו אסור אף דנותן טעם לפגם, אלא כיוון דאיסור טעם מדרבנן הוא, לא פלוג רבנן ולא אסרו בטעם פגום. וכתב, דטפי נראה כהאי גיסא דאף רבא מודה דשרצים מאיסי.

דף סט ע"א

א) גמ', נפל לגו חלא מאי. כתב **רש"י** בד"ה **נפל**, מי אמרינן החומץ טעמו קשה ואין השרץ מפיגו ליתן לתוכו טעם. וכתב **המהרש"א** (בתוס' ד"ה איבעיא), דנראה מדבריו, דאהאי גיסא דעכברא בשיכרא אשבוחי משבח אבעיא ליה, דדלמא חומץ דטעמו קשה שאני. ותמה, אמאי איבעיא ליה דווקא בעכבר ולא בשאר איסורים דנפלו לחומץ. ובפירוש **הראב"ד** כתב, דמספקא ליה אם עכברא בחלא פוגמו או משיבחו.

ב) תוס' ד"ה איבעיא להו, וא"ת מאי שנא משאר איסורין כמו בשיכרא. ביאר **המהרש"א**, דתרתין קשיא להו, חדא מאי שנא עכברא בחלא משאר איסורים. ועוד קשיא להו, מאי שנא מעכברא בשיכרא. ואהא תירצו, דאזלינן להאי גיסא דעכברא בשיכרא נותן טעם לפגם, ואיבעיא ליה דלמא עכברא בחלא, משום חוץ החלא נותן טעם לשבח.

ג) גמ', אימרטוטי אימרטוטי. כתב **רש"י** בד"ה **אימרטוטי**, דשרץ איסורו בכעדשה וחיישינן שמא יבלע חתיכת שרץ עם החומץ. והקשה בחידושי **הריטב"א**, דדוקא לענין טומאה שיעורן בכעדשה, אבל לענין איסור אכילתן שיעורו בכזית, ולא מצינו שהשווה בכל מקום איסור לטומאה. [וכן הקשו **התוס' ביבמות** (קיד:)] ד"ה **משום**. אמנם בחידושי **הרמב"ן** כתב, דלענין שמונה שרצים אמרינן להדיא **במעילה** (טז:): דאיסורן כטומאתן. ודווקא לענין שאר שרצים אמרינן דאיסור אכילתן בכזית. ועוד, דבכהאי גוונא דגוף האיסור נחתך לחתיכות דקות, אף בשאר איסורים דאסורים בכזית, כל דלא עבריה במסנתת יש לאסורו, דהא אף חצי שיעור אסור מן התורה או לכל הפחות מדרבנן. ומשום הכי ביאר, דאין גופו של העכבר פוגם אלא שערותיו, והאי אימרטוטי אימרטוטי היינו שנמרטו שערותיו, ותו אינו נותן טעם לפגם. והש"ך (סימן קד סק"ג) כתב, דאי משום גוף האיסור דאסור משום חצי שיעור, הא כיוון דאינו ניכר בטל הוא ברוב, ואי משום טעמו, הא נותן טעם לפגם. אבל בשמונה שרצים דאיסורן בכעדשה, יש לחוש לחתיכה כעדשה דחשיב בריה וכדכתב **האיסור והיתר** (כלל לב), ולא אמרינן שיתבטל ברוב.

ד) גמ', שם. עיין באות הקודמת בביאור כוונת הגמרא אמרטוטי אימרטוטי. ובחידושי **הרמב"ן** ביאר, דאיירי באופן דשהה בו עד דאימרטוטי, ויש לחוש דמשום חריפות החלא השתנה טעמו לשבח.

ה) גמ', רב אחאי שיער בחלא בחמשין. כתב בחידושי **החתם סופר**, דאיכא למימר דאף רב אחאי סובר דבעלמא משערין בששים, ושאי הכא דרק הטעם המשובח שבו אוסר, ושיערו חכמים דבשיעור חמשים נגד כולו, איכא ששים נגד הטעם המשובח שבו.

ו) גמ', והלכתא אידי ואידי בשיתין וכן כל איסורים שבתורה. כתב בחידושי **הרמב"ן**, דלאו דוקא בכל איסורי תורה, דהא יש איסורים דהם במשהו. אלא כל היכא דהאיסור הוא משום נותן טעם, משערין אותו בששים, ולא בחמשים או כתבלין. אמנם בחידושי **הריטב"א** כתב, דאכתי

גמליאל דסתם תנא כוותיה, והיינו במאי דסתם דאם שהה כדי שיפתח ויגוף ותיגוב, איכא למיחש שמא נגע בו. ומשום הכי ביאר, דאף ר' אליעזר **לעיל** (לא.) דלא חייש לזיופא בחותם אחד, היינו דווקא היכא דאיכא נמי מפתח, ורבנן ורבנן שמעון בן גמליאל בחותם אחד בלא מפתח פליגי, ושפיר מקשינן היכא דאיכא חותם אחד ומפתח למאי ניהוש לה, הא קיימא לן כרבן שמעון בן גמליאל דלא חיישינן לשתומא.

כ) תוס' ד"ה מאי טעמא, בתוה"ד, או שכח היאך חתמו. הקשה **הרש"ש**, למא יגרע מאותו שלא הלך כלל להכיר חותמו. וביאר, דהא גופא דאינו מכיר החותם הוי ריעותא, דאם היה כמו שהניחו מסתמא היה זוכר.

דף ע ע"א

א) גמ', יצרא דיינן נסך לא תקיף להו. ביאר הר"ן (לג: מדפי הרי"ף), דכיוון דיצרא דיינן נסך לא תקיף להו, לא שבקו לה לנסוכי. וכתב **הרש"ש**, דאף **רש"י** בד"ה **יצרא** דכתב "לנסוכי", כוונתו דלא שבקו לה לנסוכי. ועיין במהדורת **עוז והדר** שהביאו גירסא מכתב יד, "לא שבקי לה לנסוכי". ו**המאירי** ביאר, דאין יצרן תוקפן לשתות יין נסך שאצלה, ולהכי אימתם עליה ומירתתא מלנסך יינם.

ב) גמ', שם. כתב **הט"ז** (יור"ד קכט סקכ"ד), דהני מילי בזמנא שהכל היו נוהרין מאיסור יין נסך, אבל לדידן דאין הכל נוהרין מיינן, ואדרבה אף אלו שאינן חשודין על זנות חשודין על יינן, ודאי דיש לאסור את היין. [ואף לדבריו, כל דהביאו היין משלהם, אין לחוש לניסוך, דהא חזינן דהקפידו על יינה, ואימתם עליה מלנסכו וכדכתב **המאירי** באות הקודמת].

ג) גמ', בתרייהו גרורא. כתב **רש"י** בד"ה **בתרייהו**, דשבקה להו לנסוכי. אמנם **הרמב"ם** (פי"ב ממאכלות אסורות הכ"ו) כתב, מפני שנוגעין בו שלא מדעתה. וכתב **הלחם משנה**, דלכאורה נראה דאינו כפירוש **רש"י**, והיינו דמדעתה מנסכים, אמנם איכא למימר דאף כוונת **רש"י** דשבקה להו משום דאינה יכולה למחות בהם, אבל ודאי דאינו מדעתה.

ד) גמ', שם. כתב **בחיורושי הריטב"א**, דהני מילי חביות פתוחות. אבל חביות סתומות מאי שייטא אצלן.

ה) גמ', ההוא ביתא דהוה יתיב ביה חמרא דישאל על עובד כוכבים **אחדה לדשא וכו'.** כתב **רש"י** בד"ה **דהאי גיסא**, דאיירי בגוונא דאף לגוי יש חלק ביין, דאי לאו הכי הא נתפס עליו כגנב וכוליה שרי. **והרי"ף** (לג: מדפי הרי"ף) גרס להדיא "ההוא ביתא דהוה יתיב ביה חמרא דישאל ועובד כוכבים. וכן גרסו **הרשב"א** ו**הריטב"א** **בחיורושיהם**.

ו) גמ', אחדה לדשא. כתב **הרשב"א** (תורת הבית הארוך, בית ה' שער ד'), דהא דחיישינן היינו דוקא היכא דסגר הדלת במנעול מבפנים, דאף אם יבוא הישראל אינו יכול להכנס בלא דעתו של הגוי. אבל בלאו הכי, לא חיישינן, דהא ירא שמא יכנס הישראל.

ז) גמ', כל דלהדי ביזעא שרי. כתב **הרא"ש** (סימן יב), דכל היכא דשרי משום דסבר ישראל חזי לי, שרי אפילו בחביות פתוחות, דכיוון דידוע שאם יגע בו יפסיד יינו, מתירא אפילו ליגע. וכן פסק **השולחן ערוך** (קכח ט"ג).

דמי. ובחירושי הרמב"ן ביאר, דודאי בסתומות חזקת משתמר היינו היכא דלא הודיעו שהוא מפליג, אבל מתניתין איירא נמי בפתוחות (עיין לעיל אות ז), ובפתוחות מאי חזקת משתמר איכא. ומסקינן, דבא להם דרך עקלתון. **ובחירושי הרשב"א** כתב בשם **הראב"ד**, דמספקא לגמ' האם סיפא דקתני "אם הודיעו שהוא מפליג כדי שישתום ויגוב", הוי פירושא לחזקת משתמר, דכל שלא הודיעו הוי בחזקת משתמר. או דלמא, דהאי סיפא אמשתמר קאי, דאף בחזקת משתמר אם הודיעו שמפליג לאו משתמר הוא.

יב) גמ', אפילו הפליג מהן יותר מכדי מיל. ובהגהות **הב"ח** (אות ד) כתב, דגירסת **הרא"ש** הרי"ף ו**הרמב"ם** "כדי מיל". וכן כתב **הכסף משנה** (פי"ב ממאכלות אסורות הט"ז). אמנם **הלחם משנה** (שם) כתב, דגירסת **הרמב"ם** "יותר מכדי מיל".

יג) גמ', מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא. עיין מה שפירש **רש"י** ד"ה **מאי שנא**. ו**בחיגיגה** (כ:): כתב בד"ה **מאי שנא**, דלא גרסינן לה. ואי גרסינן לה, הכי פירושא, דאי סלקא דעתין דאין אדם משמר מה שביד חבירו, מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא.

יד) תוס' ד"ה מאי שנא, וא"ת לישני ליה דרישא מיירי בלא הודיעו שהפליג ולכך שרי כדתניא וכו'. ביאר **המהרש"א**, דאף דאמתניתין נמי קשיא לן היכי דמי בחזקת משתמר, מכל מקום על עיקר דינא דרישא וסיפא לא קשיא לן, דהא רישא מיירי בלא הודיעו וסיפא בהודיעו, ודוקא אלישנא ד"בחזקת משתמר" קשיא לן.

דף טט ע"ב

טו) גמ', אבל בקרון או בספינה אימא דמפליג לה לספינתא וכו'. כתב **בחיורושי הרשב"א**, דקמשמע לן דלא חיישינן דהפליג עם ספינתו או דאחיד לבבא דחנותו ועביד מאי דבעי. אבל היכא דראה שהפליג עם ספינתו או דסגר דלתי חנותו, היכא דיש לו להישטם באיזה טענה שלא יהיה נתפס כגנב, בעי למיחש ויינו אסור.

טז) גמ', שם. הקשה **הלחם סתרים**, דניחא אמאי הוצרך לאשמועינן בכולהו דבלא הודיעו אכתי מתירא ושרי, אמנם אכתי תיקשי אמאי הוצרך לאשמועינן פלוגתא דרבנן ורבן שמעון בן גמליאל בשיעורא דהודיעו בכולהו. ועיין מה שתיירץ.

יז) תוס' ד"ה רבן שמעון בן גמליאל, וא"ת ולימא ר' יוחנן דפליגי בשל טיט. הקשה **התורת חיים**, היכי שייך למימר דפליגי בשל טיט, הא בשל טיט ניכר מלמעלה ומלמטה ומאי טעמייהו דרבנן.

יח) גמ', אמר רבא הלכתא כרבן שמעון גמליאל. כתב **הרשב"ם** בבבא בתרא (קלג:): **ד"ה תא שמע**, דרבא לית ליה להאי כללא דכל מקום ששנה רבן שמעון בן גמליאל במשנתו הלכה כמותו, ומשום הכי הוצרך לפסוק להדיא הלכה כרבן שמעון בן גמליאל.

יט) גמ', וכי מאחר דקיימא לן כרבן שמעון בן גמליאל וכו'. כתב **רש"י** בד"ה **והשתא, בתוה"ד**, דלפתיחת חבית כולה דחייש רבן שמעון גמליאל, אנן לא חיישינן, דהא קבעינן הלכתא כר' אליעזר דלא חייש לזיופא וכו'. והקשה **התורת חיים**, הא רבא אמר להדיא דהלכתא כרבן שמעון בן

קושיא, דאף בההוא ביתא וההוא אושפיזא איירי באחיד לדשא באפיה, וכיוון דלית ליה לאשתמוטי מייניה שרי.

(יד) גמ', שמע ישראל קול צלויא וכו'. כתב הר"ן (לג: מדפי הרי"ף), דדוקא בדהיה הפקק על גב הכלי שרי, אבל בלאו הכי אסור. אמנם בחידושי הרשב"א ובשו"ת הרא"ש (כלל יט סימן יג) כתבו, דאף בפתוחות שרי. (טו) תוס' ד"ה שמע קל צלויי, בסוה"ד, ובדלא אמר ליה הוי מוזג ושותה. והרא"ש (סימן טז) כתב, דמייירי שכל אחד שותה מיינו, ומשום הכי שרי אפילו שעל השולחן. וכן הגיה המהרש"א בדברי התוס'.

(טז) גמ', מימר אמר השתא מידכר ליה לחמרא. הקשה בחידושי הרשב"א, מה לי בהא דמידכר ליה לחמרא, הא כיוון דרואה דאזיל, יגע בו השתא קודם שיזכר הישראל מיינו. וכתב, דצריך לומר דאיירי באופן שהישראל יכול לצאת ולבוא באופן שהגוי לא יראה אותו עד שיהיה עמו, ולהכי אף מיד כשהולך ירא לנסכו.

(יז) גמ', ופתחו חביות טובא. הקשה בחידושי הריטב"א, כיוון דפתחו חביות טובא, אמאי לא שרי רבא מהאי טעמא וכדלהלן גבי נהרדעאי. [ועיין בתוס' ד"ה פתחו דכתבו, דטובא לאו דווקא]. ותיירך, דהכא איירי דאשתכח דחסרו מן החביות, או דראו להדיא דנגעו, ומשום הכי רק משום דרוב גנבי ישראל שרי.

(יח) גמ', רובא גנבי ישראל נינהו. כתב הרא"ש (סימן יט), דהיינו דווקא בפומבדיתא, דרעים היו כדאמרינן בחולין (קכז). "פומבדיתא לויך אשני אושפיזין".

(יט) גמ', כמאן כרבי אליעזר דאמר ספק ביאה טהור. פירש רש"י בד"ה ספק ביאה, דשאני לן ספק ביאה מספק מגע. וביארו התוס' בבבא בתרא (נה:): ד"ה רבי אליעזר, דספק טומאה מסוטה גמרינן, והתם ספק מגע הוא. ובשם ר"ת כתבו, דמאי דקאמר ר' אליעזר ספק ביאה טהור, היינו ספק ספיקא, דסבר ר' אליעזר דכיון דמסוטה גמרינן, אין לך בו אלא חידושו ודווקא חד ספיקא אסרינן. אבל רבנן סברי דכיון דמדינא אפילו בחדא ספיקא מוקמינן אחזקה, מה לי חדא ספיקא ומה לי טפי, לעולם ילפינן מסוטה דלא אזלינן בתר החזקה. והוסיפו, דמאי דאמרינן "כמאן כר' אליעזר" לאו בתמיה, אלא בניחותא, והדר מקשינן דהא ספק מגע הוא, דהא איכא חדא ספיקא בלבד, ואף לר' אליעזר טמא.

דף ע"ב

(כ) גמ', ההיא רבייתא דאישתכח דהות ביה וכו'. כתב בחידושי הריטב"א, דאיירי בגוונא דהחבית היתה בחזקת משתמרת, או ישראל יוצא ובא, או שנתפסת כגנב, ומשום הכי רק לאופיא דבידא איכא למיחש.

(כא) גמ', אימר מגבה דחביתא שקלתיה. כתב בחידושי הריטב"א בשם הראב"ד, דדווקא מידי דאיכא למתלי בגבה דחביתא. אבל מידי דאי אפשר ליטלו אלא מפי החבית, אמרינן דכי היכי דנטלה להא, נגעה נמי בחמרא, וכדאמרינן להלן גבי גנבי דפתחו חביות, דאי לאו דתלינן בממון, אמרינן דמסתמא נגעו נמי ביין. אמנם כתב, דאינה ראייה, משום דשאני התם דטרחו למיפתח, ולהכי אמרינן דמסתמא נגעו. ועיין בתוס' ד"ה אימר.

(ח) גמ', דהאי גיסא ודהאי גיסא אסור. כתב הרשב"א (תורת הבית הארוך בית ה שער ב, הביאו הטור בסימן קכח), דבכהאי גוונא אף בחביות שתומות אסור, דהא יכול הגוי להשתמט ולומר דלא פתח לו הדלת מפני שהיה ישן. אבל אם אף הישראל דר באותו חצר, אין לגוי לנעול בפניו, וליכא לאשתמוטי והיין מותר. אמנם בשם הראב"ד כתב, דאפילו בכהאי גוונא דישראל דר בה, כיון דיש לנכרי שייכות בבית, יש לו להשתמט וחיישינן לניסוך. וסיים הרשב"א, דצריך לחוש לדבריו. וכתב הבית יוסף (סימן קכח סק"ג), דהא דשנינן לעיל (סא). דאם ישראל דר עמו בחצר שרי, היינו דווקא היכא דמעולם לא נעל בפניו. אי נמי, התם איירי דאין לגוי שייכות ממש בבית שהיין בתוכו.

(ט) רש"י ד"ה שרי, בתוה"ד, וכל אסיר דהכא אסור אף בהנאה. אמנם בפירוש הראב"ד כתב, דאסור רק בשתיה אבל בהנאה שרי, ודווקא היכא דהפקידו אצל העובד כוכבים בלא חותם, אסור בהנאה.

(י) גמ', אמר רבא אי אית ליה לאשתמוטי חמרא אסיר. העיר התורת חיים, אמאי לא נקט רבא לישנא דלעיל "אי נתפס עליו כגנב". וביאר, דהתם דאיירי באושפיזא וברשות עייל, רק אם נתפס כגנב על הנגיעה יש להתיר היין. אבל הכא דלית ליה רשותא למיעל, סגי בהא דלית ליה מידי לאשתמוטי על הכניסה כדי להתיר, אבל כל דיש לו מידי לאשתמוטי על הכניסה, אף דעל עצם הנגיעה נתפס כגנב, חיישינן לניסוך.

(יא) רש"י ד"ה אי אית ליה, בתוה"ד, ואף על גב דבמגע היין לית ליה לאשתמוטי וכו'. כתב הטור (סימן קכח), דלפירוש רש"י, כל דנתפס כגנב על הנגיעה שרי ואפילו אינו נתפס כגנב על הכניסה, ואם אינו נתפס כגנב על הנגיעה, אפילו שנתפס כגנב על הכניסה, ואפילו הפתח פתוח היין אסור, דכיון דנכנס וודאי נגע. ובשם ר"י כתב, דכל דנתפס כגנב על הכניסה, היין שרי. ועיין בבית יוסף (שם) דתמה, דאדרבה מלשון רש"י משמע דהעיקר תלוי בנתפס כגנב על הכניסה.

(יב) בא"ד, שם. כתב הרא"ש (סימן טז), דרש"י אסר דווקא היכא דאחיד דשא באפיה, אבל בלא אחיד דשא באפיה, אף דיש לו להישמט על הביאה, מכל מקום כיוון דרואים מעשיו מתירא לנסך, וכדאמרינן לעיל גבי ההוא ביתא דהוה ביה חמרא דישראל וגוי, דהיכא דאיכא ביזעא כל דלהדי ביזעא שרי. אמנם בחידושי הריטב"א כתב, דשאני ההיא ביתא דהיין היה בחזקת משתמר, ומשום הכי דווקא אחיד דשא באפיה חיישינן, אבל הכא איירי דאינו בחזקת המשתמר, וכל דאינו נתפס כגנב על הכניסה, אינו מתירא ומנסכו. עוד כתב, דשאני ההיא ביתא, דאף אי היה בו יינו, מכל מקום לא היה לו להכנס בלא דעת הישראל, ומשום הכי בעינן אחיד לדשא. ועיין באות הבאה.

(יג) גמ', מיתבי ננעל הפונדק או שאמר לו שמור וכו'. הקשה בחידושי הריטב"א, מאי קושיא, אי מננעל קשיא לן, שאני ננעל דשינה מעשיו, אבל בההוא ביתא כיוון דלא אחיד דשא באפיה ולא שינה מעשיו, לא חיישינן. ואי משמור לי קשיא, הא כיוון דאמר לו להדיא שמור, הוי כמודיעו דמפליג ומשום הכי חיישינן. וביאר, דלעולם מננעל מקשינן, וכיוון דברשות הישראל נכנס, סברינן דמאי דנעל שלא ברשות דמי לכניסה שלא ברשות בלא אחיד לדשא. אמנם הרא"ש (סימן טז) הוכיח מהאי

המפתח ולא שמירת הבית, סברה דאינה נאמנת עליו וחוששת שיבוא פתאום ואינה נוגעת. אמנם כתב, דמדברי תוס' בד"ה לא, שכתבו דהוא הדין אם תפס המושל את בית היהודי והפקיד עליו שומרים ונתן המפתחות בידם, נראה דסברו דאף בהודיעו להדיא דמפליג, אכתי חושש לנסך, דכיון דלא נמטר להם אלא שמירת המפתח, שמא יראו אחרים ויודיעו לבעלים.

(כט) גמ', שם, הרמב"ם (פי"ג ממאכלות אסורות ה"ב), אוקי לסוגיין בגוונא דהישראל שכר חצר מגוי. והשיג עליו **הראב"ד**, הא בגוונא דהגוי דר עם הישראל בחצר, אפילו לא מסר לו שמירת המפתח, אלא הניחו בדלת, היין אסור. וכתב **הכסף משנה**, דסבר הרמב"ם, דאילו היה הבית של הישראל אף בלא סגר הפתח לא חיישינן, דהא נתפס עליו כגנב. ודווקא היכא דיש לגוי שייכות בחצר ואינו נתפס עליו כגנב, אמרינן דבלא שמסר לו המפתח ואמר לו להדיא אחז מפתח זה עד שאבוא, אינו נתפס כגנב והיין אסור. ועיין באות לא.

(ל) רש"י ד"ה יין נסך מיבעיא, ומסייע לרב דימי. כתב **הרש"ש**, דגירסת רש"י היא כגירסת **הרא"ש** (סימן כ) "אמר ר' יצחק בן אלעזר כי אתא רב דימי אמר עובדא הוי בי מדרשא וכו'".

(לא) גמ', המוסר מפתחות לעם הארץ. הקשה **הלחם משנה** (פי"ג ממאכלות אסורות ה"ב), לדעת **הרמב"ם** (שם) דמסירת מפתח מהני דווקא היכא דהישראל דר בחצירו של הגוי, מאי מקשינן מהדיא דטהרות, דלמא איירי שאין לעם הארץ חלק בחצר החבר. וכתב, דכיון דסתמא מיתנייא, איכא למימר דאיירי אף בגוונא דיש לעם הארץ חלק בה.

(לב) מתני', סתומות מותרות. ביאר **הר"ן** (לד. מדפי הרי"ף), דאין לחוש שמא פתחו החביות וחזרו וסתמום, דכיון דאין אימת אדם עליהם, אינם טורחים לחזור ולסתום. עוד כתב, דדווקא סתומות במגופה של טיט, אבל בפקק של עץ, כפתוחות דמיא, דשפיר חיישינן שנגעו וחזרו ופקקו דכן אורחא דמילתא.

(לג) מתני', בשעת מלחמה אלו ואלו מותרות. כתב **בחיידושי הריטב"א** בשם **רבינו הגדול**, דאיירי דווקא בפקוקות, דאי בפתוחות איכא למיחש דבלא כוונה נגע ביין.

דף עא ע"א

(א) גמ', אמר רב מרי לנסך אין פנאי לבעול יש פנאי. כתב **בחיידושי הריטב"א**, דאף **דבכתובות** (כוז.) כדמקשינן אהאי מתניתא דכל הכהנות שבתוכה פסולות, משנינן עוד, דשאני כרכום של אותה מלכות מכרכום של מלכות אחרת. התם דאיירי לענין בעילה, שפיר יש לחלק כן. אבל לענין יין נסך כולי עלמא מודו דאין פנאי לנסך, בין אם הוא ממלכות זאת ובין אם הוא ממלכות אחרת, ומשום הכי לא הביאו להך שינויא.

(ב) מתני', האומנין של ישראל ששלח להם עובד כוכבים חבית של יין נסך בשכרן. כתב **בפירוש הראב"ד**, דאיירי בפועלים של ישראל, דאמר הישראל לגוי צא ופרעם תחתי, והלך הגוי ופרע שכרן מחבית יין נסך. ובחיידושי **הרשב"א** כתב, **דיש מי שפירש**, דאיירי בפועלים של הגוי. ונלדבריו, גרסינן במתניתין "אומנים ישראל" וכדהגיה **הב"ח** באות א. וכן

(כב) תוס' ד"ה ההיא, בתוה"ד, לכן נראה דלאו דווקא רביתא. ולכאורה קשה, הא כיוון דיש אופיא בידה, אמאי לא חיישינן דאף נגעה. וצריך לומר, דכיוון דהחבית היתה בחזקת משתמרת, וכדביאר **הריטב"א** (לעיל אות כ), ורק משום האופיא מתעורר הספק, איכא למימר דדמי לספק ביאה דשמא כלל לא הושיטה ידה לתוך החבית, ומשום הכי שרי. ועיין באות כד]

(כג) תוס' ד"ה אימר, בתוה"ד, מיהו יש בספרים ישנים שקלתה ואפילו הכי שרי משום דאינה בקיאה וכו'. נראה דכוונתם, דלגירסא זו דבקטנה איירי דאינה בקיאה, שפיר איירי בשקלתה מעל היין ולא חיישינן לניצוק. ויש לבאר, דאף דגזרו על מגעו של קטן. אבל לא החמירו בו כדין יין נסך ממש דניצוק הוי חיבור. (ח.ו.ו.).

(כד) גמ', ההוא פולמוסא דסליק לנהרדעאי. העיר **התוס' הרי"י מפאריש**, כיון דבהך מילתא נמי הוי ספק ספיקא ותליא בדר' אליעזר ורבנן, וכההוא גנבי דסלקי לפומבדיתא, אמאי הפסיק הענין בההיא רביתא דאישתכח ביה דני. וכתב, דצריך לומר דאף בההיא רביתא משום ספק ספיקא התירוהו. ונהביאור, כדנתבאר באות כב, דרק משום האופיא דנקטה בידה יש מקום להסתפק, ושפיר הוי כההיא דספק ביאה].

(כה) גמ', ולא ידענא אי משום דסבר לה כר' אליעזר. הקשה **בחיידושי הריטב"א**, היאך שייך למימר "לא ידענא אי משום דסבר כר' אליעזר", הא וודאי כרבנן סבירא ליה ומשום רוב ישראל התיר, דהא ר' אליעזר שמותי הוא ולא קיימא לן כוותיה. [ועיין **בתוס' בבבא בתרא** (נה:)] **ד"ה ר' אליעזר** (ב) דהכריחו מכח סוגיין, דלא גרסינן ר' אליעזר, אלא ר' אלעזר. וכתב, דמאי דאמרינן "אי משום דסבר כר' אליעזר", לאו ממש כר' אליעזר, אלא בשיטת ר' אליעזר. דהא טעמא דר' אליעזר דמטהר בספק ביאה, הוא משום דכל דהספק הוא בעצם הביאה הוי ספק רחוק, ולא חשיב רגלים לדבר ואין ללומדו מסוטה. ואיכא למימר דאף רבנן דטימאו אף בספק ביאה, היינו דווקא לטומאה, דסברי דאף להאי מילתא ילפינן מסוטה. אבל לאיסורא, שפיר מודו לר' אליעזר דבספק רחוק לא חיישינן. ועיין עוד **בחיידושי הרמב"ן** (בבא בתרא נה:).

(כו) תוס' ד"ה ההוא פולמוסא, בתוה"ד, ואם כן ספק מגע הוא. העיר **המהר"ם**, דכיוון דפתוחות ניהו, הא וודאי נגעו ואמאי מקשינן דספק מגע הוא. וביאר, דהא אכתי איכא לספוקי שמא אדעתא דממונא פתחו וליכא מגע.

(כז) גמ', לא מסרה לה אלא שמירת מפתח בלבד. כתב **הכסף משנה** (פי"ג ממאכלות אסורות ה"ב), דמדברי הפוסקים נראה, דלא בעינן שיאמר לה להדיא דמוסר לה רק שמירת המפתח, אלא כל דמסר לה המפתח, חשיב כמסר לה שמירת המפתח גרידא. אמנם מדברי **הרמב"ם** (שם) מבואר להדיא דבעינן שיאמר "אחז לי מפתח זה עד שאבוא".

(כח) גמ', שם. הקשה **הר"ן** (לג: מדפי הרי"ף), הא אפילו מסר לה שמירת הבית, אכתי כיון דלא הודיעה דמפליג, ליכא למיחש וכדאמרינן במתניתין **לעיל** (סט.) גבי מעביר חבית ממקום למקום. ותירץ, דהיכא דאמר לו לשמר, כיון דמאמינו על שמירתו, אינו חושש שמא יבוא לבדוק מעשיו, והוי ליה כמודיעו דמפליג דחיישינן. אבל הכא דלא מסר לה אלא שמירת

הגירסא ברי"ף (לד. מדפי הרי"ף) וברא"ש (סימן כא).]

ג) מתני', מותר לומר לו תן לנו את דמיה. ביאר רש"י בד"ה מותר, דהא לא קנו לה והוא אינו חייב להם אלא מעות. והקשה בחידושי הריטב"א, הא כיון דאומרים לו "תן לנו את דמיה" הוי כאומרים לו שימכרנה ויתן להם את דמיה, וחשיב רוצה בקיומו של יין נסך ואסור ליהנות ממנה. הלכך כתב, דהאי "תן לנו את דמיה", לאו דווקא הוא. אלא תובעין אותו את שווייה. או דאיירי בגוונא שלא פסקו עמו השכר, ועתה אומרים לו דמתרצים הם בשווייה.

ד) מתני', משנכנסה לרשותן אסור. ביאר הר"ן (לד. מדפי הרי"ף), דכיון דכבר זכו בה, כי שקלי דמיה, דמי יין נסך הם נוטלים. והקשה המנחת חינוך (מצוה יא אות יג), הא ליכא זכיה באיסורי הנאה. וכתב, דצריך לומר דמדרבנן אסרו. ועיין ברא"ש (סימן כא) שכתב, דאיירי שקיבלה בשכרם, אבל סתם בהכנסה לרשותן אכתי שרי להחליפה, דהא אין חצירו של אדם קונה לו בעל כרחו. והרש"ש כתב, דכשנכנסה לידם דמי לעבודת כוכבים ביד ישראל, דאמרינן לקמן (עמוד ב) דאסור להחזירה וליטול דמיה.

ה) גמ', מותר לאדם לומר לעובד כוכבים צא והפס עלי מנת המלך. פירש רש"י בד"ה צא והפס, דאיירי בארנונא שהיו נותנים למלך מהתבואות ומהבהמות, וכיון דמצי לסלוקי לשליח המלך בזווי, אף שנתן הגוי יין נסך, לא חשיב פורע חובו מיינ נסך. ובפירוש הראב"ד פירש, דלא הוי מצי לסלוקי בזווי, ואפילו הכי כשאמר לגוי צא ופייס עלי שרי, משום דלא אמר לו לפרוע חובו ביין, אלא שיפרע בכל אופן שיוכל. ועיין בתוס' ד"ה הא לא דמיא.

ו) גמ', אל יאמר אדם לעובד כוכבים עול תחתי לעוצר. עיין מה שפירש רש"י ד"ה עול תחתי. אמנם הרמב"ם (פי"ג ממאכלות אסורות הכ"ז) ביאר, דאיירי במלך שמחלק יינו לעם ולוקח מהן דמים כפי שירצה, ואמרינן דאל יאמר ישראל לגוי הילך מאתים וזו והכנס תחתי לאוצר ליטול היין בשמי, ויתן הדמים למלך.

ז) גמ', שם. הקשה בחידושי הרמב"ן, הא אמרינן לעיל (סג:) גבי פועלים שאמר להם צאו ואיכלו ואני פורע, דדוקא היכא דנשא ונתן ביד או דהקדים לו דינר יש לחוש ליין נסך ולשביעית, אבל בלאו הכי שרי. ותירץ, דאף הכא איירי דהקדים לו דינר, ואמר עול תחתי. עוד תירץ, דהתם דחייב להם רק דמי מזונות ולא יין, כל דלא הקדים הדינר או נשא ונתן ביד, לא חשיב פורע חובו ביין נסך, דהא דמי מזונותיהן נותן להם והם יעשו בהם מה שיחפצו. אבל הכא דחייב למלך את היין, שפיר חשיב פורע חובו ביין נסך. ובחידושי הריטב"א כתב, דהאי תירוצא נראה טפי, דהא לא משמע בסוגיין דהקדים לו הדינר. ובפירוש הראב"ד תירץ, דשאני התם דאין היין בעין דהא כבר שתוהו, ולהכי אין איסורו נתפס על המעות [וכדאמרינן התם (סג:) גבי שביעית ואתנן]. אבל הכא שהיין באוצרו של מלך, שפיר איכא למימר דהאיסור נתפס על המעות.

ח) גמ', שם. הקשה בחידושי הריטב"א, מאי איכא בהא דאומר לו עול תחתי דחשבינן ליה כשלוחו, הא אין שליחות לגוי, וגוי דעביד לגרמיה הוא דעביד. ותירץ, דכיוון דחייב לפרוע דמי היין שנתן על פיו ובשליחותו,

חשיב פורע חובו בדמי יין נסך, ואסור.

ט) מתני', פסק עד שלא מדר דמיו מותרין. כתב הרשב"א (תורת הבית הארוך בית ה סוף שער ב), דרש"י פירש דאיירי שהישראל מדד, וקודם המדידה לא משכו הגוי, אבל אם הגוי היה מודדו, נעשה יין נסך, וכיון דאכתי לא קנאו, אסור לו לשקול דמיו. ובשם הר"ח והראב"ד פירש, דאיירי נמי כשהגוי מודדו. והוסיף, דאף דאיירי שהגוי מודדו, מכל מקום אינו קונה במה שהגביהו למודדו, משום דאין כוונתו לקנין. וכתב בחידושי הריטב"א, דצריך לומר דסברי דאין כוחו של הגוי אוסר בהנאה, ומשום הכי מחמת המדידה אכתי אינו אוסר את דמיו. אי נמי, אף אי נימא דכוחו דגוי אוסר, שפיר יש לומר, דהיינו דווקא למאי דנפיק לברא [וכדלקמן (עב:)].

י) מתני', מדר עד שלא פסק דמיו אסורין. כתב הש"ך (סימן קלב סק"ח), דאף דהישראל מודד, מכל מקום כיון שבא לרשות הגוי, תו אין הישראל מקפיד על מגעו.

יא) גמ', אמר אמימר משיכה בעובד כוכבים קונה וכו'. כתבו התוס' בד"ה אמר אמימר, ובתוס' ד"ה רב אשי, דאמימר סבר כר' יוחנן בבבא מציעא (מז:): דאמר מעות קונות, ודריש לעמיתך בכסף, ולעובד כוכבים במשיכה. ורב אשי סבר כריש לקיש דאמר לישראל במשיכה, ולעובד כוכבים בכסף. ובחידושי הרמב"ן כתב, דאמימר ורב אשי אליבא דכולהו קאמרי, דאמימר סבר דכולי עלמא מודו דמשיכה קונה בגוי, ורב אשי סבר דכולי עלמא מודו דאין משיכה קונה בגוי.

דף עא ע"ב

יב) גמ', אי דקא כויל ורמי למנא דישראל ה"נ. כתב בחידושי הרשב"א, דסוגיין סברה דכליו של מוכר מהני ללוקח, דאי נימא דסברה דלא מהני ללוקח, והכא איירי שהישראל הקנה לו כליו כדי שיקנה בהן, מאי דוחקי לאוקמי הכי, נימא דאיירי בכליו דישראל, ומשום הכי לא קנאה הגוי אף דבעלמא משיכה קניא, ואם לא יקדים הדמים, הוי ליה יין נסך כשמודד לכליו מקמי דלקנייה.

יג) גמ', לא צריכא דקא כויל ורמי למנא דעובד כוכבים. פירש רש"י בד"ה במנא דעובד כוכבים, דיינ דבכלי אסרו, והוי יין נסך קודם המשיכה. ובחידושי הרשב"א ביאר, דכל דהוי במנא דגוי, משכשך ליה בגוויה, ומשום הכי הוי יין נסך.

יד) גמ', סוף סוף כי מטא לאוירא דמנא קנייה וכו'. פירש רש"י בד"ה כי מטא, דקונה לה בהגבהה. והקשה בחידושי הריטב"א, הא אין הגבהה קונה בלא דעביד מעשה להגביהה, והכא דלא עביד מידי אמאי קונה בהגבהה. ותירץ, דהא אילו היה נח בכלי שבידו, שפיר חשיב מעשה, דהא מעמידו בענין שישפך לתוכו ולא לחוץ, ואף דאכתי לא נח בו, הא קיימא לך דאויר שסופו לנוח כמונח דמי.

טו) תוס' ד"ה שמע מינה ניצוק חיבור, וא"ת ולימא להו רב לסבוייתא ליקטפי קטופי. העיר הרש"ש, מה יהני הקיטוף, הא אכתי ראשו העליון של הניצוק שלא הגיע לאויר הכלי יאסר משום חיבור הניצוק.

טז) גמ', ותיקני ליה כליו. כתב הקצות החושן (סימן קצד סק"ג), דהא

בשל הגוי ודעתו להוליכה, אף לכתחילה שרי.

ג) **תוס' ד"ה ומאי לא ניתן, בתוה"ד**, ותימה הרי ישראל נמי לא קנה הגזילה וכו'. כתב **הקצות החושן** (סימן שנא סק"ג), דאף דכל היכא דאיתיה ברשותיה דמריה איתיה, מכל מקום בישראל טורח ההשבה היא על הגזול, ושפיר קרינן ביה ניתן להשבון, אבל בגוי אף טורח ההשבה אינו על הגזול, וכדכתב **רש"י בעירובין** (סב.) **ד"ה לא ניתן**, דבבן נח לא קרינן ביה והשיב. ומשום הכי קרינן ביה אינו בתורת הישבון.

ד) **גמ', לך מזבנינא לה**. כתב **רש"י בד"ה לך**, דקנו מיניה בקנין. וכתב **בחידושי הריטב"א**, דהאי קנין לאו אהא מילתא דימכור לו באותה שעה, דהא קנין דברים הוא, אלא מקנה לו מעכשיו השדה. וצריך לומר דאמר להדיא מעכשיו, דאי לאו הכי הא הוי אסמכתא.

ה) **גמ', אמר ליה אביי והא לא פסק וכו'**. הקשה **בחידושי החתם סופר**, וכי ר' יוסף לא ידע למתניתין דמדד עד שלא פסק דמיו אטורים, ואי נימא דפשיטא ליה דחומרא דיין נסך שאני, אמאי לאביי לא פשיטא הכי. וביאר, דהא שאני בההיא דר' יוסף דכבר קנו מעיקרא להכי, וכדפירש **רש"י בד"ה לך מזבנינא**, ושפיר איכא למימר דכל שפסק לבסוף חל קנינו למפרע. ואביי דהקשה, היינו משום דסבר כרב אשי **לעיל** (עא:), דאוקי למתניתין כשהקדים לו דינר, דבכהאי גוונא לכשמדד קונה למפרע, ומדא דלא קנה מוכח דכל שלא היה פיסוק לא קני.

ו) **רש"י ד"ה עד שלא פסק, בסוה"ד**, אבל מדד ופסק או פסק ומדד קניא ליה ביתו. כתב **המהרש"א**, דלכאורה משמע, דמהני פסק ומדד אף בלא פירקן, והוא תימה, דכיון דלא פירקן אמאי יקנה לו ביתו. וביאר, דלא משכחת לה מדידה אלא בפירקן.

ז) **גמ', האי זוזי אנסוהו**. כתב **בפירוש הראב"ד**, דהני מילי היכא דהראשון נותן עליה כדמעיקרא, אבל אם הראשון מתרצה ליתן לו כדהשתא, האי לא חשיב אונס, ומכור הוא לראשון. ואם מכר לשני ולא נמלך בראשון, ובא הראשון ואומר דיתן לו כדנתן לו השני, מוציאים משני ונותנים לראשון. אמנם **בחידושי הרשב"א** דחה דבריו, דכיון דאמר דהשני קנה דוזי אנסוהו, לא משמע לחלק דהיכא דהראשון מתרצה לדמים היתירים, ראשון קנה ולא שני.

ח) **גמ', כדשיימי בתלתא אפילו תרי מגו תלתא**. כתב **הרמב"ם** (פ"ח ממכירה ה"ח), דאם אמר דמוכרה כפי שימומו אותה בית דין של שלשה, אפילו על פי שניים מן השלשה. וכתב **הלחם משנה** (שם ה"ז), דהרמב"ם גרס בסוגיין "כדשיימי בי תלתא", וכנראה מלשונו של **המגיד משנה** (שם ה"ח), ופירש דבי תלתא היינו שלשה של בית דין.

ט) **גמ', אמר רב פפא דינא הוא דמעכב מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע וכו'**. הקשה **בחידושי הריטב"א**, אי שיימוה על דעתם וברצונם, מאי טעמא דרב פפא, ואי שיימוה בעל כרחם, מאי טעמא דרב הונא בריה דרב יהושע דלא מצי לעכב. וביאר, דאיירי שהוא לא רצה מעיקרא לברור, וחבירו ביררם והוא לא מיחה. ורב פפא סבר דשפיר מצי לעכב, דהא לא הסכים על ידם, ורב הונא בריה דרב יהושע סבר, דכיון דהוא לא רצה לברור ולא מיחה בם לאחר שחבירו ביררן, תו אינו יכול למחות.

י) **מתני', עכבת ויין**. פירש **רש"י בד"ה עכבת ויין**, מקום שמתעכבת שם

דמהני כליו, היינו מטעם חצר וכדכתב **השיטה מקובצת** (בבא מציעא ט:): בשם **חידושי הרשב"א**. והוכיח מהכא דיש קנין חצר לגוי. ובאור שמח (פ"א ממכירה ה"ד) כתב להוכיח, דבכליו של אדם מלבד דהוי קנין חצר, איכא ביה נמי קנין הגבהה, וכלשון **הרמב"ם** (פ"ד ממכירה ה"א), דכיון שנכנסו המטלטלין בתוך הכלי הוי כמי שהגביהן או כמי שהונח בתוך ביתו.

יז) **גמ', וכמאן דלא כרבן שמעון בן גמליאל**. הקשה **התורת חיים**, דלמא שפיר אתי אף כרבן שמעון בן גמליאל, דלכתחילה כולי עלמא מודו דאין לערב ביין נסך, וכדכתב **הטור** (סימן קלב). ותירץ, דמדאמר רב "דאי לא עבידתו הכי כי קא הוי יין נסך ברשותיכו קא הוי", משמע דאפילו בדיעבד קאמר, ודלא כרבן שמעון בן גמליאל.

יח) **תוס' ד"ה ואי ס"ד משיכה בעובר כוכבים קונה, בתוה"ד**, ולמה לי משך כיוון דמעוט קונות. ו**בחידושי הרשב"א** כתב, דהשתא סברי דמשך דסיפא לאו דווקא, ואידי דתני ברישא משך, תני נמי בסיפא.

יט) **גמ', ואי אמרת משיכה בעובר כוכבים אינה קונה אמאי דמיו מותרים**. הקשה **בחידושי הגרע"א**, מנלן דמשום משיכה הוא, דלמא איירי הכא במודד לכלי הנכרי דקני ליה מדין חצר, ואף אי נימא דכליו של לוקח ברשות מוכר לא מהני, הא יש לאוקמי באוחזה בידו, ואי משום היין נסך שבתוכו, הא איכא לאוקמי בכלים חדשים או נגובים דאין לחוש בהם לעכבת יין, או אליבא דרבן שמעון בן גמליאל דמוכרו כולו חוץ מדמי יין נסך שבו.

כ) **גמ', ואי אמרת משיכה בעובר כוכבים אינה קונה אמאי נהרג**. הקשה **בחידושי הריטב"א**, דהאי קושיא שפיר מצי לאקשווי אף בגנב פרוטה, דהוי מז' מצוות דידיהו דמסקינן **בסנהדרין** (נז). דבן נח נהרג עליה, והא כיון דלא קנאה אמאי נהרג. ותירץ, דכיון דפלוגתא דאמוראי היא התם האם בכלהו נהרגין אי לאו, עדיף ליה טפי לאקשווי ממילתא דר' יוחנן דאמר הכי להדיא. והתורת חיים תירץ, דאי בשוה פרוטה, איכא למימר דאף דלא קנאה נהרג על שחיסר ממון ישראל.

כא) **תוס' ד"ה ואי סלקא דעתך משיכה בעובר כוכבים אינה קונה, בתוה"ד**, וקשה דהא ישראל נמי לא קנה הגזילה. הקשה **בחידושי הגרע"א**, הא אף בישראל בעינן מעשה קנין, והיכא דלא עביד מעשה קנין לא קנאה, ושפיר יש להוכיח דמשיכה קונה בגוי, דאי לאו דקונה בעלמא, לא היה לו להתחייב על ידה בגניבה.

דף עב ע"א

א) **גמ', דאינו בתורת הישבון**. עיין **ברש"י ד"ה אינה ובתוס' ד"ה ומאי מה שביארו**. ו**בפירוש הראב"ד** ביאר, דישראל דמשיב הגזילה מתקן חטאו, אבל גוי אינו בתורת הישבון לתקן חטאו בכך.

ב) **גמ', אלא שמע מינה משיכה בעובר כוכבים קונה**. כתב **בחידושי הריטב"א** בשם **הרמב"ן**, דכיון דקיימא לן משיכה קונה, אין צריך לאקדומי ליה המעות, דהא כשמשך קנאה, ויין נסך לא הויא עד שיגע בו. ואף אם יש עכבת יין בשוליו, הא קיימא לן כרבן שמעון בן גמליאל דאינו אוסר כל היין. ואף דרבן שמעון בן גמליאל בדיעבד איירי, הכא דמתערב

דכוונת מתניתין דיש שם מקום עכבת יין, אבל לא איירי דהיה שם עתה יין. והוסיף המהר"ם, דקא משמע לן מתניתין דכיוון דיש שם מקום עכבת יין, אי אפשר דלא נשאר שם טיפה שאינה נראית, ומשום הכי אסרינן ליה.

(ז) גמ', כח דעובד כוכבים מדרבנן הוא דאסור. הקשה בחידושי הריטב"א, הא מגעו דגוי נמי מדרבנן הוא דאסור, ואפילו הכי לא הקילו בו. ותיירך, דמגעו דמי ליה נסך דאורייתא, ומשום הכי החמירו בו, אבל כוחו דחומרא יתירא היא דאסורוהו רק מחשש מגעו, לא אסרו אלא מאי דנפיק לברא.

(יח) רש"י ד"ה דגוואי, בסוה"ד, ואם שפך עובד כוכבים מן הכלי, מותר מה שנשאר בכלי. הקשה בחידושי הריטב"א, הא כתב רש"י בד"ה קטופי, דהלכתא דניצוק חיבור בין נסך, ומה לי הא דלא גזרו על כוחו במאי דקאי בגווייה, אכתי יש לאוסרו משום ניצוק. ותיירך, דכיוון דהווי יין נסך רק משום כוחו, כי היכי דלגווייה לא החמירו, כן נמי בניצוק לא החמירו. אי נמי, בגוי שכיר למלאכתו איירי, ובשכיר למלאכתו ליכא משום יין נסך, אלא איסור שתייה בעלמא, ובניצוק לא אסרו. אמנם הבית יוסף (סימן קכה) הביא מהרשב"א (תורת הבית בית ה' שער ב') שכתב, דכיוון דקיימא לן ניצוק חיבור, אף מה שבתוך הכלי נאסר. והוסיף, דכן נראה נמי דעת הרמב"ם (פי"ב ממאכלות אסורות ה"ב), והרי"ף (לד: מדפי הרי"ף).

(יט) גמ', אמר להו רבא להנהו שפוכאי וכו'. הקשה העבודת עבודה, הא אמרינן דכוחו מדרבנן הוא דאסור, ואמאי החמירו בשפוכאי, הא גזירה לגזירה היא. וכתב, דרבא סבר דכוחו מדאורייתא הוא דאסור, והאי ברייתא דמערה מחבית לבור, על כרחך דבישראל איירי, ושפיר מוכח מינה דניצוק אינו חיבור.

(כ) גמ', דילמא משתליתו ושדיתו ליה עליה. פירש רש"י בד"ה ושדיתו, דחיישינן שהגוי יערה לבדו. וכתב הבית יוסף (סימן קכה), דמדקאמר דלמא משתליתו ושדיתו עליה, משמע דהיכא דהישראל והגוי שפכו ביחד, בדיעבד אינו נאסר, והיינו דכתב הטור (שם) דגוי המסייע לישראל בדיעבד אינו נאסר.

(כא) גמ', קנישקנין שרי. פירש רש"י בד"ה קנישקנין, דהוא כלי רחב שיש בו שנים או שלשה קנים נמשכים בגובהו. וכתב בפירושו הראב"ד, דאיירי דווקא באופן שהכלי עומד במקום גבוה ונוטה על צידו והיין יוצא מאיליו דרך הקנים, דבכהאי גוונא לא חשיב חיבור אפילו למאן דאמר ניצוק חיבור, כיוון דהגוי לא קעביד מידי. אמנם התוס' בד"ה אמר ליה הוכיחו מההיא דקנישקנין, דניצוק לא הוי חיבור. והלחם משנה (פי"ב ממאכלות אסורות ה"א) כתב, דאין ניסוך בפה, ומשום הכי אין לאסור קנישקנין משום ניצוק, דדווקא בניסוך אמרינן דניצוק חיבור. ועוד כתב, דמאי דאמרינן ניצוק חיבור, היינו היכא דיורד מאליו, אבל הכא דרק על ידי המציצה עולה, לא אמרינן בהכי ניצוק חיבור. ועיין עוד בדברי הר"ן (לד: מדפי הרי"ף).

דף עג ע"א

(א) מתני', יין נסך אסור. הקשה התוס' יו"ט (במתניתין), הא כבר תני לה

טיפת יין. וכתב בחידושי הרשב"א, דיש גורסין "עקבת". ולדבריהם כוונת מתניתין דיש שם ליכלוך יין. והוסיף, דכן נראה מהירושלמי (בפרקין ה"י) דפירש עכבת מלשון "עקובה מדם".

(יא) מתני', אם יש בו עכבת יין אסור. כתב בחידושי הרמב"ן, דהאי אסור היינו אף בהנאה. ומתניתין דינא קתני, אבל שפיר איכא תקנה אליבא דרבן שמעון בן גמליאל לקמן (עד.). דיכול למכור כולה לגוי חוץ מדמי יין נסך שבה. אמנם תמה על הרי"ף (לד: מדפי הרי"ף) דהביא למתניתין אף דפסק לתקנתא דרבן שמעון בן גמליאל. ומשום הכי כתב, דאף לרבן שמעון בן גמליאל, בעינן שיפרש להדיא דמוכר "חוץ מיין נסך שבו", ולהכי קתני במתניתין אסור בסתמא. אמנם בחידושי הריטב"א כתב, דאסור דקתני, היינו אסור בשתייה. אי נמי, איירי בין נסך גמור, ולהא לא מהני תקנתא דרבן שמעון בן גמליאל.

(יב) גמ', ולא לטהרה. פירש רש"י בד"ה ולא לטהרה, דגממית שאין בה ארבעים סאה שניצוק וקטפרס מחברה למקוה שלם, אינו חשיב חיבור להכשיר הגממית. ורש"י בגיטין (טז). ד"ה אינו חיבור כתב, דאיירי לענין חיבור שני מקוואות שאין בכל אחת ארבעים סאה. וכתבו התוס' (שם) בד"ה הניצוק דעל כרחך דאיירי באופן שאין בכל אחת מן ארבעים סאה, דאי איכא באחת ארבעים סאה, כולי עלמא מודו דהיכא דאיכא למימר גוד אחית, קטפרס הוי חיבור, כמבואר בחגיגה (יט.). ובשם ר"י כתבו, דסוגיין לא איירי לענין להכשיר המקוה, אלא איירי לענין השקה לטהר משקים טמאים, והשתא הוי לטהרה דומיא דלטומאה.

(יג) גמ', אמר רב הונא ניצוק קטפרס ומשקה טופח חיבור לענין יין נסך. כתב בחידושי הריטב"א, דהאי חיבור לא משום מגע הוא, דהא אין מגע בדבר לח, אלא מדין תערובת וכדאמרינן גבי טומאה וטהרה. וכיוון דמדין תערובת הוא, אינו אסור אלא בשתייה, אבל בהנאה שרי, ורבן שמעון בן גמליאל דאמר מוכרה חוץ מדמי יין נסך שבה. אמנם המאירי כתב, דאסור אף בהנאה. וכן נראה מדברי הרמב"ם (פי"ב ממאכלות אסורות ה"ב). והראב"ד בהשגות (שם) כתב, דאינו נאסר בהנאה.

(יד) גמ', שם. כתב בחידושי הריטב"א בשם הרא"ה, דאיירי דווקא היכא דהיין אסור בהנאה, אבל אם אינו אסור אלא בשתייה, כיוון דאינו אוסר אלא בנותן טעם, היכא דמעורב רק משום ניצוק דליכא נתינת טעם, שרי אפילו בשתייה.

דף עב ע"ב

(טו) גמ', הא עכבת יין במה נאסרה. פירש רש"י בד"ה הא עכבת, דאעכבת יין דמשפך איירי. מבואר מדבריו, דבעכבת יין דמידה פשיטא דלא נאסר. והקשה הלחם סתרים, דהא תינח למאי דמסקינן דפסחתו צלוחיתו, דרק גבי משפך יש לאסור משום פסחתו צלוחיתו. אבל למאי דסברינן דמשום ניצוק הוא, אמאי לא יאסר היין שבמדה משום הניצוק. ותיירך, דאף משום ניצוק אין לאסור את המדה, משום דהוי ניצוק בר ניצוק, וכדכתב המרדכי (סימן תתנ"ו).

(טז) תוס' ד"ה פסחתו, בסוה"ד, אף על פי שאין היין נשאר במשפך. הקשה המהרש"א, הא במתניתין קתני להדיא "אם יש בה עכבת יין". ותיירך,

דאי הכי מה החידוש דדין נסך אוסר במשהו, הא בכל האיסורים נמי נימא קמא קמא דהיתרא בטיל, ונמצא האיסור אוסר במשהו. ותירצו, דודאי מן הדין לא אמרינן דהיתרא קמא קמא בטיל, משום דאין דרך ההיתר להתבטל, ואין אדם עשוי לבטלו. אלא חומרא הוא דהחמירו ביין נסך, דכי היכי דאיסורא לגבי היתרא קמא קמא בטיל, הוא הדין היתירא לגבי איסורא קמא קמא בטיל. כתב **ובשערי ישר** (ש"ג פט"ו) ביאור דברייהם, דכיוון דלפי דעת בני אדם אין הדרך לבטל את ההיתר, דהא ראוי הוא להכל, אף דהוי מיעוט בכמותו, מכל מקום באיכותו מרובה הוא מן הרוב האסור, בכהאי גוונא לא אמרה תורה אחרי רבים להטות. ועיין באות הבאה.

ט) גמ', שם. עיין **ברש"י ד"ה היתירא דביאר**, דאף הכא איירי בנפל מעט מעט. אמנם **הר"ן** (לה: מדפי הרי"ף) כתב, דבכהאי גוונא דהיתירא לגו איסורא, אפילו אם נפלה חבית גדולה של היתר לתוך טיפה של יין נסך, נאסרה כולה. והיינו טעמא משום דדבר העומד במקומו חשוב יותר מן הדבר הבא עליו, ומשום חומרא דדין נסך החמירו דאפילו חבית גדולה נאסרה מחמת טיפה.

י) רש"י ד"ה הכי גרסינן לא חמרא דהיתירא וכו', בסוה"ד, וכגון דנפיל כוליה כחדא דלא אפשר למיא דאיסורא לבטיל. הקשה **בחיידושי הריטב"א**, אי בנפל בבת אחת איירי, הא שפיר איכא לאוקמי בנפל איסורא לגו היתרא, דבנפל בבת אחת אף ר' יוחנן מודה דלא אמרינן קמא קמא בטל. ומשום הכי ביאר, דאיירי דנפל מעט מעט, ואפילו הכי לא אמרינן קמא קמא בטיל, כיוון דמדינא אין דרכו של ההיתר להתבטל, ורק משום חומרא דדין נסך אמרינן דמתבטל, ודווקא במינן החמירו, אבל בשאינו מינו לא החמירו, ואוקמוה אדינא דגבי היתר לא אמרינן קמא קמא בטיל.

יא) גמ', אבל חבית דנפיש עמודיה לא. כתב **בחיידושי הרמב"ן**, דלאו למימרא דבחבית דנפיש עמודיה נאסר במשהו, דאם יין נסך שנפל לבור אוסר במשהו, מה לי חבית ומה לי צרצור. אלא כיון דנפיש עמודיה לא אמרינן אפילו מערה כל היום קמא קמא בטיל, אלא חזינן כאילו כל האיסור נפל בבת אחת ואינו בטל.

יב) גמ', שם. כתב **בפירוש הרמב"ד**, דאף בגוונא דליכא בחבית כדי ליתן טעם בבור, מכל מקום כיוון דנפיש עמודיה דבר חשוב הוא, ומשום חומרא דדין נסך אינו מתבטל ואוסר במשהו. אמנם **בחיידושי הרשב"א** כתב, דאחרים פירשו, דדווקא בגוונא דאית ביה כדי נתינת טעם מהני הא דנפיש עמודיה דלא נימא קמא קמא בטיל, אבל צרצור דלא נפיש עמודיה אמרינן ביה קמא קמא בטיל ואינו אוסר.

יג) גמ', שם. פירש **רש"י בד"ה רואין את ההיתר**, דרבינן פליג אדרב דימי, ולשיטתו דווקא מים מבטלין לחמרא, אבל חמרא אינו מבטל חמרא. אמנם **בחיידושי הרמב"ן** כתב, דרבינן לא איירי כלל בהאי מילתא דרב דימי, אלא אתי למימר דאמרינן סלק את מינו. וכתב דכן נראה מדברי **הרמב"ם** (פט"ז ממאכלות אסורות הכ"ח) דפסק כר' יצחק בר יוסף. ו**הר"ן** (לו: מדפי הרי"ף) כתב, דדווקא בחבית דנפיש עמודיה קאמר רבינן דבעינן קיתונן של מים.

במתניתין **לעיל** (כט:): דדין נסך אסור. ותיריך, דדרך התנא לשנות בקיצור מה שפירש כבר.

ב) מתני', יין ביין ומים במים במשהו. כתבו **התוס' בד"ה יין**, דאיירי ביין נסך גמור, אבל סתם יינם הוי בששים. והקשה **בחיידושי הרמב"ן**, לרב ושמאל דאמרו **לקמן** (עמוד ב) דכל איסורים שבתורה במשהו, אמאי נקטה מתניתין יין נסך. ובשלמא אי מתניתין איירא אף בסתם יינן, איכא למימר דהא גופא אתי לאשמועינן, דאף דגזירה דרבנן היא, מכל מקום הוי כשאר איסורים. אבל לשיטת התוס' דביין נסך גמור איירא, מאי קמשמע לן. ותיריך, דאתי לאשמועינן דאפילו יין נסך גמור, באינו מינו אינו אוסר אלא בנותן טעם.

ג) מתני', יין במים ומים ביין בנותן טעם. כתב **בפירוש הרמב"ד**, דהני מילי בנתערב כשיעור מזיגה, אבל נתערב מעט יין, נותן טעם לפגם הוא ופשיטא דשרי בהנאה, וקרוב לומר דאף מותר בשתיה. אמנם **בחיידושי הריטב"א** כתב בשם **הרא"ה**, דאף בתערובת מים ביין בעינן ששים כיוון דיש ששותים אותו במזיגה מרובה ולא פלוג רבנן באיסורים, ואף דטעם פגום הוא, מכל מקום כיון דבעצמו טעמו לשבח ורק משום ריבויי פוגם טעמו, לא חשיב טעם לפגם.

ד) גמ', אמר ר' יוחנן המערה יין נסך מחבית לבור אפילו כל היום כולו ראשון ראשון בטל. כתב **בפירוש הרמב"ד**, דצריך לומר דאיירי ב"מקטף קיטופי", דאי לאו הכי, הא יש לאסור היין שבבור משום ניצוק המחברו ליין שבחבית. והקשה **בחיידושי הרמב"ן**, הא אמרינן להלן "אבל חבית דנפיש עמודיה לא", ואי איירי ב"מקטף קיטופי", מה לי בהא דנפיש עמודיה. ומשום הכי ביאר, דאף משום ניצוק אין לאסור דהכא דמקלח מעט מעט, חיבור הניצוק לקילוח מעט מעט, דבטל בתערובת.

ה) רש"י ד"ה ראשון ראשון, בתוה"ד, ומותר בהנאה. אמנם **הרא"ש** (סימן כח) כתב, דלא מצינו ביטול לחצאין, וכשם דשרי בהנאה הוא הדין דשרי אף בשתיה. (ועיין לקמן אות ז)

ו) תוס' ד"ה יין, בתוה"ד, איכא למימר דאתיא כר' יהודה וכו'. ו**הר"ן** (לה: מדפי הרי"ף) כתב, דאי אתיא כר' יהודה, אמאי אמרינן "דטיפת יין אוסרתה", הא כל איסורים שבתורה נמי דינייהו הכי. וכתב **החתם סופר**, דלפי מה שכתבו **התוס' בחולין** (צט:). **ד"ה שאני**, דבאיסורים דרבנן לא אמר ר' יהודה "מין במינו במשהו", ניחא. דדווקא בסתם יינן החמירו לאוסרו בכל שהוא משום חומריה.

ז) תוס' ד"ה כי אתא, בתוה"ד, וכי אם היה אדם מערה חלב בקדירה של היתר וכו'. כתב **הערוך לנר** (יבמות פב:), דמשום האי קושיא פירש **רש"י בד"ה ראשון ראשון**, דדווקא בהנאה שרי רב דימי, אבל בשתיה כיוון דבאינו מינו נותן טעם הוא, החמירו אף במינו שלא לשותו, ודווקא בהנאה שאינו נהנה מעיקר האיסור משום דכבר התבטל, התיר רב דימי.

ח) גמ', לא דקא נפיל היתירא לגו איסורא. פירש **רש"י בד"ה היתירא**, דקמא קמא דהיתירא בטיל ליה. וביאר **בחיידושי הריטב"א**, דמאי דאמרינן דדין נסך אוסר במשהו, היינו דכיוון דההיתר קמא קמא בטיל ומצטרף לאיסור, שפיר אוסר את כל הנופל לתוכו אפילו אם האיסור דמעיקרא הוא משהו כנגד ההיתר שנפל לתוכו. והקשו **בחיידושי הרמב"ן והריטב"א**,

דף עג ע"ב

התורה בעיני ששים, שאני יין דנפגם בששה. ובשם הרא"ה כתב, דאף יין בטל בששים כשאר איסורים, והכא איירי דאין שתי הכוסות שוות, וכשיערב שתי הכוסות נמצא מים כשיעור ששים כנגד היין דתרומה. (יז) גמ', רב ושמואל דאמרי תרווייהו כל איסורין שבתורה במינן במשהו. הקשה בחידושי הריטב"א, מהא דאיתא בתרומות (פ"ד מ"ז) דתרומה בטילה באחד ומאה, ובערלה (פ"ק מ"ו) דערלה וכלאי הכרם באחד ומאתיים. ואי נימא דבכל איסורים שבתורה מין במינו במשהו, מי גרעא תרומה משאר איסורים. ואי נימא דאיירי דווקא במין בשאינו מינו, הא אפילו ביין נסך אינו אוסר במאה. ותיריך, דמאי דבעינן בתרומה אחד ומאה היינו דווקא בדבר יבש, דבעלמא בטל ברובא וחכמים החמירו דעד מאה לא יתבטל. אי נמי, איירי באינו מינו, ורבנן החמירו בנותן טעם שלהם.

(יח) גמ', ור' יוחנן וריש לקיש דאמרי תרווייהו. הקשה בחידושי הרמב"ן, הא פלוגתא דתנאי היא בזבחים (עט.). דר' יהודה אמר דאין דם מבטל דם, ורבנן פליגי עליה, והוי לרב ושמואל למימר הלכתא כר' יהודה, ולריש לקיש ור' יוחנן הוי למימר הלכתא כרבנן. ועוד, מאי תניא כותיה דרב ושמואל ותניא כוותיה כריש לקיש ור' יוחנן, הא תנאי פלגי בהא להדיא. ותיריך, דאי מר' יהודה הוי אמינא דקדשים שאני, ומאי דבעינן לתניא כוותיה דריש לקיש ור' יוחנן, הוא לעינן טבל ויין נסך דאוסרים בכל שהוא.

(יט) גמ', אלא טבל מאי טעמא. ובתוס' ד"ה טבל הקשו, תיפוק ליה משום דהוי דבר שיש לו מתירים. וכתב הראב"ד, דמכל מקום קשיא ליה, דלא יתכן דהאוסרו שהוא התרומה אינו אוסר במשהו, ועתה שהוא בתערובת עם החולין יאסור בכל שהוא. ומפרקינן, דכהיתרו כך איסורו, ומשום הכי נאסר בכל שהוא, ולא דמי לתרומה דכבר קרא עליה שם.

(יד) גמ', אמר חזקיה הגדילו באיסור אסור וכו'. פירש רש"י בד"ה הגדילו, דהיכא דנפל יין נסך לבסוף אסר את היין שבבור, ואף אם נפל עתה הקיתון של מים אסור. אמנם בפירוש הראב"ד פירש, דכל שכן אם נפל הקיתון של מים לבסוף דכשר, משום דכוחם גדול הרבה, ואין בכח החצי שיעור להיות ניעור מתערובתו ולאוסרם. וכתב בחידושי הריטב"א, דאין דבריו מחוורים, דלא מסתברא דבגוונא דנפל האיסור האחרון לית ליה רואין, ובגוונא דנפל יין בתחילה יתיר משום המים דבסוף. עוד הקשה (בהוספות ממהדורה בתרא), אמאי חשיב דאין בכח חצי שיעור לאסור את המים הרבים עליו, הא אחר שהיין האסור אסר את המותר, נעשה הכל חתיכה דאיסורא, וצריך מים כנגד כל היין לבטלה.

(טו) גמ', לימא חזקיה ור' יוחנן בפלוגתא דר' אלעזר ורבנן קמפליגי. כתב בחידושי הרשב"א, דניחא לפירוש הראב"ד, דחזקיה שרי נמי כשנפלו המים לבסוף, דאתי כשיטת ר' אלעזר דבתר אחרון אזלינן. אבל למאי דפירש רש"י בד"ה הגדילו, דבאופן שנפל היין נסך לבור, אף אם יפול הקיתון מים לבסוף אסור, הא לא אתי כשיטת ר' אלעזר. וכתב בחידושי הריטב"א, דבהא דר' אלעזר, השאור דחולין דמי ליה המותר, והשאור דתרומה דמי ליה האסור, והעיסה העומדת כנגדם דמי למים העומדין כנגד היין, ושפיר דמי לדחוקיה דאזלינן בתר השאור האחרון.

(טז) גמ', שני כוסות אחד של חולין ואחד של תרומה ומזגן ועירבן זה בזה. פירש רש"י בד"ה ומזגן, דמזוגו כנגד כח היין. והראב"ד כתב, דאיירי בגוונא שיש במזיגתן על כל לוג יין חמשים לוגין של מים. וביאר בחידושי הריטב"א, דסבר דבתרומה אף מין בשאינו מינו בטל אלא באחד ומאה. ובשם ר"י הזקן כתב, דאיירי בגוונא דמזיג על חד תלת, דכשמערב לשתי הכוסות איכא שית לוגין מים על לוג אחד תרומה, דאף דבכל

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומיומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומיומי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"כ בפ"ט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למוניים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 050-4102442 Sbma@kavnaki.net

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>